

- move: migration and diasporas. Nov 29 – Dec 01 2018. Estonian Literary Museum, Tartu, Estonia. Abstracts. ELM Scholarly Press Tartu 2018. P. 43-44.
11. Tartakower A. Emigracja żydowska z Polski. Warszawa: Instytut badań spraw narodowościowych, Prace wydziału populacyjno-migracyjnego №8, 1939.

12. Wischnitzer M. To dwell in safety. The story of Jewish migration since 1800. Philadelphia: The Jewish publication society of America, 1948.
13. Zangwill I. Jewish Territorial Organization: Be fruitful and multiply. Headquarters, Rings Chambers, Portugal Street, London, W.C. 1909. 24 p.

MARIANNA LASINSKA

**INTERNATIONAL AND INTERCONTINENTAL MIGRATION
OF THE JEWISH POPULATION
(at the end of the nineteenth and early twentieth centuries):
TO THE HISTORIOGRAPHY OF THE QUESTION**

The article contains a brief historiographical review of foreign publications, which are devoted to the problem of international and intercontinental migration of Jewish ethnicity at late XIX – early XX century, most of which are kept in the National Library of Israel. The article devoted to the basic directions and character of migratory flows. Also the periodization, causes and values of the waves of the resettlement of European Jews within the continent and beyond its borders are determined in this topic.

Key words: alias, immigration, emigration, Jewish population, community.

МАРИАННА ЛАСИНСКАЯ

**МЕЖДУНАРОДНЫЕ И МЕЖКОНТИНЕНТАЛЬНЫЕ МИГРАЦИИ
ЕВРЕЙСКОГО НАСЕЛЕНИЯ (в конце XIX – начале XX века):
К ИСТОРИОГРАФИИ ВОПРОСА**

В статье представлены краткий историографический обзор зарубежных изданий, посвященных изучению проблемы международных и межконтинентальных миграций еврейского этноса в конце XIX – начале XX века, большинство из которых хранится в фондах Национальной библиотеки Государства Израиль. Определены основные направления, характер миграционных потоков. Установлена периодизация, причины и значение волн переселения европейских евреев в пределах континента и за его границы.

Ключевые слова: алия, иммиграция, эмиграция, еврейское население, община.

УДК 94 (477)

ВІРА РЕВЕНКО

**ІСТОРИОГРАФІЯ ПОВСЯКДЕННОГО ЖИТТЯ СІЛЬСЬКОГО
НАСЕЛЕННЯ УРСР В ПОВОЄННЕ ДЕСЯТИРІЧЧЯ:
ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ В ПЕРІОД НЕЗАЛЕЖНОСТІ
УКРАЇНИ**

Стаття присвячена огляду історіографічної літератури з різних аспектів повсякденності сільського населення Південної України у перші повоєнні десятиліття. Аналіз дав змогу виявити недостатньо вивчені питання, що досліджувалась, наголосити на важливості комплексного підходу до регіональних досліджень, які б дозволяли глибше вивчити проблеми повсякденності та підготовки узагальнюючих праць.

Ключові слова: історіографія, селянство, дослідження, література, монографія, стаття.

Перші десятиріччя після Другої світової війни посідають провідне місце в вітчизняній історіографії. Попри величезний масив публікацій післявоєнна відбудова була однією з головних тем у дослідженнях істориків.

Історіографію з обраної теми умовно можна поділити на дві великі групи: досліджен-

ня радянського періоду і – новітня історіографія. Кожен період мав власну своєрідність щодо змоги користуватися джерельною базою, результатами науково-пошукової роботи, характері висвітлення й оцінок.

З набуттям Україною незалежності розпочався якісно новий період (1991 р. – початок

XXI ст.) розвитку української історіографії. В цей час значно розширився доступ науковців до раніше заборонених архівних фондів, історична наука звільняється від штампів та ідеологічної заангажованості, зникає цензура, у дослідників з'явилась можливість висловлювати власні незалежні думки. Все це дало поштовх до неупередженого і більш повного висвітлення побуту і дозвілля населення.

Цей період в історіографії розпочинається бурхливим оновленням тематики історичних досліджень і появою новаційних робіт, автори яких намагалися об'єктивно розкрити складні сторінки вітчизняної історії. Характерним явищем цього періоду є звернення науковців до соціально-побутової сфери сільського населення, висвітлення важливих складових життєдіяльності українського народу. Це, насамперед, монографія В. Барана та В. Даниленка [1], щоправда науковці не ставили за ціль дослідити побутові умови життя населення, а швидше аналізували становище суспільства в повоєнні роки, підкреслювали згубний вплив політики сталінізму на розвиток освіти і культури народу. Аналіз гострих і дискусійних соціально-політичних проблем радянського періоду опубліковано в колективних працях Л. Ю. Беренштейна та П. П. Панченко [2] В. В. Іваненка, А. І. Голуба та О. А. Удада [3]. Також слід відзначити дослідження І. Дробота, В. Кучера, А. Слюсаренка та П. Чернеги [4], в якому подається аналіз: людських втрат, демографічні зміни, збитки, завдані війною.

Серед узагальнюючих праць, написаних на основі недоступних раніше науковцям архівно-документальних джерел, більшість з яких ховалася за грифами «Таємно» та «Цілком таємно», слід відзначити дослідження В. Барана [5] та В. Литвина [6], Ю. Шаповала [7], в яких автори намагаються переосмислити події повоєнних років, глибоко аналізують зміни в соціально-економічному, політичному і культурному житті України. З таких же позицій, тобто розкриття змін, які відбулися в УРСР після смерті Й. Сталіна і започаткували «відлигу», написані узагальнюючі роботи Я. Грицака [8] та О. Субтельного [9].

Переосмислення подій минулого, основні тенденції культурного життя та шкідливий

вплив тоталітарного режиму на культурні процеси в Україні у повоєнний час, проаналізовано в наукових працях М. В. Демченка [10], А. І. Манаєнкова [11], В. Юрчука [12], Ревенко В. В. [13].

Із сучасної точки зору, у тісному зв'язку розвитку аграрної галузі України у повоєнний період, охарактеризовано культурно-освітній перебіг і повсякденне життя селян в тексті двотомника колективної праці, «Історія українського селянства» О. Лисенком, О. Перехрестом, І. Романюком, В. Даниленком [14].

Питання культурного будівництва на селі (1945–1955 рр.) порушує В. Мічуда [15], М. Герасимова [16], В. Ревенко [17]. У своїх працях вона наголошує, що від матеріального становища і добробуту селянства залежить рівень задоволення потреб населення, як побутового так і культурного характеру.

Деякі сторони культурно-освітніх процесів села та відновлення соціальної інфраструктури в ньому, як невід'ємної складової відбудови повоєнних років, розглянуті у працях І. В. Рибакі [18], Л. Ковпака та І. М. Романюка [19].

На основі архівних документів Л. В. Ковпак, через призму історичних подій другої половини ХХ ст., відтворила цілісну картину повсякденного життя й побуту українського народу. В монографії досліджується широке коло питань соціального розвитку України. Авторка наголошує, що на умови життя населення України впливали різні фактори: економічні, політичні, демографічні, міграційні, соціально-класові. У праці висвітлено матеріальні нестатки перших повоєнних років, голод 1946–1947 рр., а також знайшло своє відображення і питання відбудови та розвитку житлового, комунального господарства й транспорту, торгівельно-побутове обслуговування населення. Проте побут і дозвілля сільського життя та їх характеристика не знайшли глибокого висвітлення в названій праці через масштабність дослідження, яке охоплює півстоліття.

Розвиток соціально – побутової інфраструктури українського села радянської доби, а саме: житло, сільські населені пункти як культурно – побутові осередки, транспорт,

зв'язок, який обслуговує особисті потреби людей, охорону здоров'я, торгівельне і побутове забезпечення, функціонування закладів освіти та культури – проаналізовано у монографії І. В. Рибачка [20].

У науковій праці І. М. Романюка найбільша увага зосереджена на державній політиці 50-их – першій половині 60-х рр. та змінам, яких вона принесла в сільське господарство; розкриваються важливі проблеми соціально-культурної сфери села та перетворюючі процеси шкільної освіти і церковно-релігійного життя [21].

Розширюють уявлення про духовне життя і морально-психологічну атмосферу в українському повоєнному селі праця В. Кононенка [22].

У контексті досліджуваної проблеми слід виділити працю «Україна: друга половина ХХ століття» [23], у якій висвітлюються соціально-економічні засади як основний фундамент матеріально-побутових умов життя населення республіки в 1940–1980-х роках. У книзі вказується на позитивні і негативні сторони цієї сфери.

Етнографічні особливості українців, формування і розвиток у них загальних ознак побуту, звичаїв та обрядів досліджується у навчальному посібнику для вузів «Культура і побут населення України» [24].

Вагомий внесок у розробку означеної теми зробили Н. Камінська та С. Нікуленко. Їх дослідження дає детальний опис такого елементу побуту як одяг, зокрема чоловічого та жіночого костюма і взуття [25].

Гумор та дотепність завжди були притаманними нашому народові й допомагали в скрутні часи. В усній народній творчості міститься чимало відомостей про історичне минуле. Зокрема, її приклади були використані у збірці П. Юрика «Тільки Сталін на стіні» [26], у якій автор намагався розповісти про тяжке становище простого українця. Але важко відносити цю народну творчість до розділу «Комедії» з огляду на її сумне підґрунтя.

В останні роки історики намагаються правдиво дослідити становище релігії та церкви в повоєнні роки. Окремі аспекти побутової релігійності (боротьба населення за відкриття храмів, святкування релігійних свят та

проведення обрядів, матеріальне становище священиків) висвітлені в змістовних монографіях В. Пащенко [27] та О. Лисенка [28].

Серед вітчизняних науковців, які на основі розсекречених архівних матеріалів, відтворювали церковно-релігійне життя в радянську добу В. Єленський [29], І. Меркатун [30]. У роботах відображена антицерковна кампанія 50–60-х років на Україні, характерною особливістю для них є прагнення авторів висвітити державно-конфесійні відносини з позицій загальнолюдських цінностей. На державно-конфесійних відносинах зупиняється у своїх роботах В. Баран [31], В. Ревенко [32].

Вагомими кроками у переосмисленні церковної історії є видання десяти томної «Історії релігії в Україні» [33] й однойменного навчального посібника за редакцією А. Колодного, П. Яроцького [34]. У них робиться спроба комплексно розкрити всі етапи розвитку релігійного життя на українських землях.

Побутові проблеми мешканців села у 1946–1947 рр., пов'язані з суттєвою диференціацією між закладами охорони здоров'я міста і села, досліджувалися у статті В. Мічуди, яка запевняла, що радянська влада зовсім не піклувалася про свого годувальника, а сільське господарство використовувала для фінансування інших галузей народного господарства [35]. Проблема медичного обслуговування сільського населення присвячена стаття Ревенко В. В. [36].

Настрої сільського населення України під час повоєнного голоду розглядалися у роботі В. М. Даниленка [37]. Аналізуючи їх, автор дійшов висновку, що внаслідок адміністративно – силового тиску з боку влади, переслідувань і гонінь, за будь-яких непослух чи невиконання владних розпоряджень і рішень, селяни жили в умовах постійного страху. Всупереч очікуванням умови сільського жителя не тільки не поліпшились, а нерідко були ще гіршими, ніж у роки воєнного лихоліття.

У другій половині 90-х років з'являються регіональні дослідження голоду 1946–1947 рр., автори яких аналізували хлібозаготівельну кампанію повоєнних років та її наслідки для селян південних областей.

На конкретному історичному матеріалі, з раніше закритих фондів державних та

відомчих архівів, в праці М. М. Шитюка [38] розкриваються причини, трагічна хода, економічні, національні та демографічні наслідки голодоморів ХХ століття на території Миколаївщини. Показано, як в результаті злочинної діяльності тогочасного партійно-радянського керівництва загинули тисячі невинних жертв українського та інших народів, що проживали на території області. Таким же підходом позначена і стаття М. М. Шитюка – «Селянство Миколаївщини в період голоду 1946–1947 років», в якій охарактеризовано соціально – побутові умови мешканців села. У статті представлено чіткі висновки про причини голоду і його штучний характер [39].

До 50-річчя трагедії голоду 1946–1947 рр. вийшла монографія миколаївських науковців, які розкрили історіографію проблеми, хлібозаготівельну кампанію в 1946–1947 рр., репресії проти жителів області в період голоду. Один з розділів праці присвячено спогадам очевидців тих жахливих подій [40].

До дня 60-річчя трагедії опубліковано монографію К. Є. Горбурова [41], яка є узагальнюючим дослідженням з проблем голоду 1946–1947 років у південному регіоні УРСР. На основі переважно архівних джерел вперше досліджено причини, перебіг та наслідки голоду для населення південного регіону. Автор наголошував на штучності голоду, підкреслюючи, що розкрито репресивно-каральні акти спрямовані проти трудівників сільсько-господарства, що давало можливість здійснювати широкомасштабні репресії.

Також слід відзначити колективну працю В. П. Шкварця, Є. Г. Горбурова, К. Є. Горбурова, яка розкриває історіософію та історіографію трьох радянських голодоморів, окремим розділом виділено голод 1946–1947 рр., подано широку хронологію, а також більш-менш повну бібліографію, багатий і переконливий матеріал [42].

На основі архівних документів в 2010 р. вийшла колективна, в якій досліджуються причини, хід, економічні та демографічні наслідки голодомору на Миколаївщині [43].

У Херсоні редакційно-видавнича група серії книг «Реабілітовані історією» випустила змістовну працю «Останній сталінський

удар», низка статей якої присвячено голоду 1946–1947 рр. на Херсонщині [44].

В Одесі громадською організацією «Меморіал» видано ряд томів «Одеський мартиролог», де є публікації, що стосуються повоєнного голоду на території області [45].

Цінним джерелом для вивчення історії рідного краю є історико-краєзнавче дослідження В. П. Шкварця, Є. Г. Горбурова, К. Є. Горбурова «Повоєнна та сучасна Миколаївщина» [46]. У монографії розкривається процес подолання наслідків війни під час повернення до повоєнного мирного життя. Детально проаналізовано соціально-матеріальне становище мешканців села, діяльність культурно-освітніх закладів та жорстокість сталінських репресій.

Важливою працею для вивчення історії повоєнної Миколаївщини є стаття В. П. Шкварця «Повоєнна та сучасна Миколаївщина: історіографія проблеми», яка розкриває досягнення історичної науки з питань вивчення післявоєнного та сучасного періодів історії Миколаївщини. Автор окреслює як здобутки, так і недостатньо вивчені питання, на які треба звернути увагу дослідникам [47].

Чимало цікавих матеріалів з обраної для дослідження проблеми являють собою матеріали міжнародної наукової конференції «Одеські етнографічні читання» [48].

У дослідженні означеної теми заслуговують на увагу дисертаційні дослідження, однак більшість з них мають територіальні обмеження і розглядають переважно проблеми західного і центрального регіону України. Окремі аспекти повсякденного життя мешканців села, насамперед розвиток соціально-побутової та культурно-освітньої сфери у повоєнний час, розглядалися в дисертаціях В. В. Ревенко, Г. М. Маринченко [49]. Проблема голоду на Півдні України в 1946–1947 рр. присвячено дисертаційне дослідження К. Горбурова [50].

Таким чином, аналізуючи історіографію обраної проблеми ми прийшли до таких висновків. Сучасними вченими досліджено чимало сюжетів життєдіяльності людей, пов'язаних із побутом і дозвіллям населення. Але говорити про те, що ця проблема вже досить вивчена, ще зарано, незважаючи на досягнуте, є ціла низка проблем, окреслених у статті, які

залишаються вивченими з недостатньою повнотою. На сьогодні в історіографії відсутні спеціальні узагальнюючі праці, в яких би розглядалися всі аспекти повсякденності. Науковий доробок українських істориків з вивчення побуту та дозвілля включає окремі статті або розділи монографій. Саме це й дає підстави стверджувати, що тема побуту та дозвілля сільського населення не втратило актуальності і зумовлює необхідність її подальшого комплексного дослідження та висвітлення.

Список використаних джерел

1. Баран В., Даниленко В. Україна в умовах системної кризи (1946-1980-і рр. Київ: Видавничий дім «Альтернативи», 1999. 365 с.
2. Українське село у 20–90-х р. ХХ ст. / Л. Ю. Беренштейн, П. П. Панченко та ін. Київ, 1998. 250 с.
3. Іваненко В. В. Очищення правдою. Відома і невідома Україна в об'єктиві історії ХХ сторіччя. Київ: Генеза, 1997. 300 с.
4. Український народ у Другій Світовій війні: навч. посіб. / І. І Дробот., В. І Кучер., А. Г Слюсаренко., П. М. Чернега. Київ: Школяр, 1998. 238 с.
5. Баран В. К. Україна: новітня історія : (1945–1991 рр.). Львів: Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 2003. 670 с.
6. Литвин В. М. Україна у першому повоєнному десятилітті (1946-1955). Київ: Видавничий дім «ЛіТerra», 2004. 240 с.
7. Шаповал Ю. Україна ХХ століття: Особи та події в контексті важкої історії. Київ: Генеза, 2001. 557 с.; Шаповал Ю. І. Україна 20–50-х років: сторінки ненаписаної історії. Київ: Наукова думка, 1993. 355 с.; Шаповал Ю. У ті трагічні роки: Сталінізм на Україні. Київ: Політвидав України, 1990. 143 с.
8. Грицак Я. Нариси історії України: Формування модерної української нації ХІХ-ХХ ст. Київ: Генеза, 1996. 360 с.
9. Субтельний О. Україна: Історія. Київ: Либідь, 1991. 512 с.
10. Демченко М. В. Культурне будівництво на Україні за роки Радянської влади (1917–1990 рр.). Київ: Київський університет ім. Тараса Шевченка, 1992. 92 с.
11. Манаєнков А. И. Культурное строительство в послевоенной деревне (1946–1950 гг.). Москва: Знание, 1991. 250 с.
12. Юрчук В. І. Культурне життя в Україні у повоєнні роки: світло і тіні. Київ: Асоціація Україна, 1995. 80 с.
13. Ревенко В. Діяльність сільських клубів на Півдні України в повоєнний період (1945–1955 рр.) «Південь України: етноісторичний, мовний, культурний та релігійний вимір» ІІІ Міжнародна наукова конференція (15–16 квітня 2011 р., м. Одеса). Одеса: ВМВ, 2011. С. 293–297.; Діяльність сільських бібліотек на Півдні України в повоєнний період (1945–1955 рр.) Суспільно-політичні процеси на українських землях: історія, проблеми, перспективи : зб. матер. всеукр. наук.-практ. конф. (Суми, 20 травня 2011 р.) : у 2-х част. Частина 1. Суми : Вид-во СумДУ, 2011. С. 161–166. Ревенко В. Відбудова закладів освіти Півдня України в повоєнний період (1944 – 1945 рр.). Науко-

вий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Історичні науки : збірник наукових праць.- №1(41), червень 2016. Миколаїв : МНУ імені В. О. Сухомлинського, 2016. С. 40-43.

14. Історія українського селянства: у 2 т. / під. ред. В. А. Смолія. Київ: Наук. думка, 2006. Т. 2. 655 с.
15. Мічуда В. Культурне будівництво на селі в перші повоєнні роки (1945 – 1950). Україна ХХ ст.: Культура, ідеологія, політика. Київ: Інститут історії України НАН України, 2003. Вип. 7. С. 403-408; Мічуда В. Проектування і будівництво колгоспних сіл у післявоєнні роки (1946–1950 рр.) Україна ХХ ст.: Культура, ідеологія, політика. Київ: Інститут історії України НАН України, 2005. Випуск 8. С. 213-217.
16. Герасимова М. Житлова проблема в повсякденному житті населення Донбасу в 1945 – 1955 рр. Україна ХХ ст. : культура, ідеологія політика : зб. наук. ст. Київ, 2007. Вип. 11. С. 299–317.
17. Рибак І. В. Соціально-побутова інфраструктура українського села 1921–1991 рр. Кам'янець-Подільський : Абетка, 2000. – 303 с.; Житлове будівництво. Південна Правда. 1948. № 180. 9 вересня. С.4.
18. Ревенко В. Будівництво і проектування сіл Півдня України у післявоєнний період (1945–1955 рр.). Наукові праці : науково-методичний журнал. Вип. 127, Т.140 : Історичні науки. Миколаїв: Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2010. С. 144–148.
19. Ковпак Л. В. Соціально-побутові умови життя населення України в др.пол. ХХ ст. (1945–2000 рр.). Київ: Ін-т історії України НАН України, 2003. 250 с.; Романюк І. М. Українське село в 50-ті – першій половині 60-х рр. ХХ ст. Вінниця: Книга-Вега, 2005. 256 с.
20. Рибак І. В. Соціально-побутова інфраструктура українського села 1921–1991 рр. Кам'янець-Подільський: Абетка, 2000. 303 с.
21. Романюк І. М. Українське село в 50-ті – першій половині 60-х рр. ХХ ст. Вінниця: Книга-Вега, 2005. 256 с.
22. Кононенко В. В. Суспільно-політичні настрої та моральний стан населення України в повоєнний період (1945–1953 рр.) : дис. канд. іст. наук : 07.00.01. Вінниця, 2004. 231 с.
23. Україна. Друга половина ХХ століття: Нариси історії / П. П. Панченко, М. Р. Плющ, Л. А. Шевченко та ін. Київ: Либідь, 1997. 352 с.
24. Культура і побут населення України. Навчальний посібник для вузів. / В. І. Наулко, В. Ф. Артюх, В. М. Горленко та ін. Київ: Либідь, 1993. 288 с.
25. Камінська Н. М., Нікуленко С. І. Костюм в Україні від Київської Русі до ХХІ століття. Харків: Золоті сторінки, 2004. 208 с.
26. Юрик П. Тільки Сталін на стіні. Фольклор епохи соціалізму та будівництва комунізму. Запоріжжя: Видавничий центр Запорізького об'єднання Всеукраїнського товариства «Просвіта», 2003. 72 с.
27. Пашенко В. Православ'яни в новітній історії України. Полтава : Альтернатива, 1997. Ч. 1. 355 с.; Пашенко В. Православна церква в тоталітарній державі. Україна 1940 – початку 1990 – х років. Полтава: АСМІ, 2005. 630 с.
28. Лисенко О. Є. Церковне життя в Україні 1943–1946 рр. Київ: Наук. думка, 1998. 404 с.
29. Єленський В. Є. Морозна “відлига”. Про антицерковну кампанію кінця 50-х – початку 60-х років. Маршрутами історії. К., 1990. С. 271–285.

30. Меркатун І. П. Антирелігійна кампанія 50–60-х років на Україні. УІЖ. 1991. №10. С. 70–76.
31. Баран В. Влада і церква: з історії взаємин у 1945–1965 роках. Сучасність. 1995. № 5. С. 113–127.; Баран В. К. Україна : новітня історія : (1945–1991 рр.) Львів : Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 2003. 670 с.
32. Ревенко В. Релігійно-церковне життя в селах Південної України (1945–1955 рр.). Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського : збірник наукових праць. Випуск 3.32 : Історичні науки. Миколаїв : МНУ, 2012. С. 138–146.
33. Історія релігії в Україні: У 10-ти т. / Редкол.: А. Колодний (голова) та ін. К.: Український Центр духовної культури, 1996–1999. Т. 3. Православ'я в Україні / За ред. А. Колодного, В. Климova. 1999. 560 с.
34. Історія релігії в Україні: Навч. пос. / За ред. А. М. Колодного, П. Л. Яроцького. К. : Знання, 1999. 736 с.
35. Мічуда В. Рівень задоволення побутових потреб мешканців села у повоєнні роки (1945–1955 рр.) Наукові записки з української історії: Збірник наук. статей. Вип. 18. Тернопіль, 2006. С. 280–286.
36. Ревенко В. В. Проблеми медичного обслуговування сільського населення Миколаївщини та Херсонщини в повоєнний період (1945–1955 рр.). Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В. О. Сухомлинського : збірник наукових праць. Випуск 3.29: Історичні науки. Миколаїв : МДУ, 2010. С. 58–70.
37. Даниленко В. Повсякденне життя українських селян у повоєнний період (1945–1953 рр.). Україна ХХ ст.: культура, ідеологія, політика. Збірник статей. Вип. 9. К., 2005. С. 3 – 16.
38. Шитюк М. М. Голодомори ХХ століття: 1921–1923, 1932–1933, 1946–1947. Київ: ГЕЛІОН, 1997. 60 с.
39. Шитюк М. М. Селянство Миколаївщини в період голоду 1946–1947 років. Селянство Півдня України: історія і сучасність. Доповіді Всеукраїнської наукової конференції 28 листопада 2003 р. до 90-річчя МДУ. – Миколаїв: МДУ, 2003. 250 с.
40. Голод 1946 – 1947 рр. на території Миколаївщини / М. М. Шитюк, В. П. Шкварець, О. О. Баковецька, К. Є. Горбуров. Миколаїв: Вид-во Ірини Гудим, 2009. 198 с.
41. Горбуров К. Є. Голод 1946–1947 років на території Півдня УРСР. Миколаїв: ПП Шамрай, 2006. 278 с.
42. Історіософія та історіографія голодів – людоморів на Миколаївщині / В. П. Шкварець, Є. Г. Горбуров, К. Є. Горбуров. Миколаїв: Шамрай, 2008. 287 с.
43. Голод 1946 – 1947 рр. на Миколаївщині: мовою архівних документів / К. Є. Горбуров, Є. Г. Горбуров, Л. Л. Левченко, Л. С. Климova. Миколаїв: Шамрай П. М., 2010. 299 с.
44. Останній сталінський удар: Нариси. Спогади. Оповідання: Альманах / Ред.-упоряд. Е. О. Дубовик. Херсон, 1997. 262 с.
45. Одеський мартиролог. Одеса, ОКФА, 1999. Т. 1. 731 с.; 2001. Т. 2. 696 с.
46. Повоєнна та сучасна Миколаївщина: монографічне історико-краєзнавче дослідження / В. П. Шкварець, Є. Г. Горбуров, К. Є. Горбуров. Миколаїв: Шамрай, 2008. 300 с.
47. Шкварець В. П. Повоєнна та сучасна Миколаївщина: Історіографія проблеми. ЕМІНАК, 2008. № 1–4. С. 90 – 95.
48. Календарна обрядовість у життєдіяльності етносу. Збірка наукових праць. Матеріали міжнародної наукової конференції «Одеські етнографічні читання». Одеса: КП «Одеська міська друкарня», 2011. 383 с.
49. Ревенко В. В. Побут та дозвілля сільського населення на Півдні України в повоєнний період 1945 – 1955 рр.; Маринченко Г. М. Відносини радянської влади та церкви у Південній Україні (друга половина 40-х – середина 60-х років ХХ століття): дис. кандидата іст. наук: 07.00.01. Миколаїв, 2014. 275 с.
50. Горбуров К. Є. Голод 1946–1947 років на території Півдня УРСР: дис. канд. іст. наук: 07.00.01. Миколаїв, 2007. 186 с.

VIRA REVENKO

THE UKRAINIAN SSR NATION HISTORIOGRAPHY OF A RURAL DAY TO DAY LIFE IN POST WAR DECADE: PROBLEM RESEARCH IN UKRAINE INDEPENDENCY TIMES

The article is devoted to the review of historiographical literature on various aspects of the comprehension of the rural population of Southern Ukraine in the first post-war decades. The analysis allowed to reveal insufficient study of the studied issue, emphasize the importance of an integrated approach to regional research that would allow deeper study of the problems of comprehension and preparation of general works.

Key words: historiography, peasantry, research, literature, monograph, article.

ВЕРА РЕВЕНКО

ІСТОРИОГРАФІЯ ПОВСЯДНЕВНОЇ ЖИЗНИ СЕЛЬСЬКОГО НАСЕЛЕННЯ УССР В ПОСЛЕВОЄННЕ ДЕСЯТИЛІТТЯ: ІСЛЕДОВАНИЕ ПРОБЛЕМИ В ПЕРІОД НЕЗАВИСИМОСТІ УКРАЇНИ

Стаття посвячена обзору історіографічної літератури по різних аспектах повсякденності сільського населення Южної України в перші післявоєнні десятиліття. Аналіз дозволив виявити недостатньо вивчені питання, що досліджувались, підкреслити важність комплексного підходу к регіональним дослідженням, позволяючих глибоже вивчити проблеми повсякденності і підготовки обобщаючих трудов.

Ключевые слова: історіографія, крестьянство, дослідження, література, монографія, стаття.